

Тетяна ДУБАС,
завідділу СІАЗ НБУВ

ВИДАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ КНИГИ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

У статті розглядається місце й роль національної бібліографії у формуванні нової національної інформаційно-бібліографічної системи, на основі нових сучасних технологій. Висвітлюється питання збереження національної ідентичності суспільства. Акцентовано увагу на проблемах ретроспективної національної бібліографії України, зокрема створення й видання зведеного каталогу-репертуару україномовної книги. 1798–1923.

Ключові слова: ретроспективна національна бібліографія, український бібліографічний репертуар, україніка, зведений каталог-репертуар, національна бібліотека, видавнича діяльність.

Після проголошення незалежності України особливо гостро постало питання відродження національної економіки, науки, культури. Світове співтовариство зацікавлене в співробітництві з Україною як економічно розвинутою європейською державою. У зв'язку з цим зростає роль національної бібліографії (НБ) не тільки як показника інтелектуального та наукового потенціалу держави, а й як засобу інформування світової громадськості про наукові досягнення в Україні.

Ретроспективна національна бібліографія, основним завданням якої є максимально повне, об'єктивне виявлення та облік усіх можливих рукописних та друківаних джерел, що так чи інакше торкаються України з X по XX ст., дає можливість у вигляді бібліографічної інформації зберегти інтелектуальне надбання країни, надає комплекс відомостей про досягнення країни, суспільства, нації, втілених у книгах (документах). Національна бібліографія розглядається як форма відображення багатовікової пам'яті народу, засіб обміну й збагачення досягнень його культури, науки, інформаційного забезпечення розв'язання економічних і політичних проблем як на рівні держави, так і на рівні взаємодії з міжнародним співтовариством. Глобальні зміни в політиці й економіці Української держави, які відбулися після розпаду СРСР, зумовили безліч проблем, у тому числі й проблему створення нової національної інформаційно-бібліографічної системи, на основі нових сучасних

технологій. Провідне місце у формуванні цієї системи посіла національна бібліографія.

Українська національна бібліографія є засобом збереження й використання наукового та інтелектуального надбання суспільства, підґрунтям для вивчення процесів його історичного розвитку, внеску народу і держави в скарбницю світової науки та культури. У розвитку інформаційної інфраструктури держави вагому роль відіграє ретроспективна національна бібліографія, що спрямована на забезпечення відображення історичного здобутку нації через систему інформаційно-бібліографічних видань. У рекомендаціях Міжнародного конгресу з НБ, який проведено ЮНЕСКО в 1977 р. у Парижі, складовою частиною національного бібліографічного обліку було визначено ретроспективну національну бібліографію (РНБ).

Висвітлення місця й ролі національної бібліографії у системі соціальної комунікації, її значення в підвищенні ефективності видавничої діяльності і становить мету даної публікації.

Вагомим джерелом для висвітлення розвитку концепції НБ України є опубліковані законодавчі акти, постанови й розпорядження урядів, положення, які регламентують діяльність бібліотек у галузі бібліографії, резолюції конференцій та нарад, оскільки саме вони відображають об'єктивний розвиток НБ, зокрема «Закон про утворення фонду Національної бібліотеки Української держави» (1918); «Закон про друковані видання», ухвалений Радою народних міністрів, затверджений 26.01.1919 р., Резолюції Першої конференції наукових бібліотек (1925) та Резолюції Першого пленуму Бібліографічної комісії ВУАН (1927); Протокол наради, присвяченої складанню «Бібліографії української книги 1798–1914 рр.» (1945); «Положення про Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського» (Указ Президента України № 244/96 від 05.04.1996 р. «Про надання Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського статусу національної»); «Положення про систему зведених каталогів у бібліотеках СРСР» (1988); Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1085 «Про затвердження Державної програми розвитку діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2005–2010 рр.», Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (Постанова ВР України № 33/95-ВР від 27.01.1995 р.); доповідь генерального директора НБУВ О. С. Онищенка «Про стан та завдання розвитку діяльності в НАН України бібліотечно-інформаційної справи» тощо.

Формулювання основних критеріїв поняття «українська книга» на сьогодні має найбільш розвинену історіографічну традицію в національній бібліографії. Зародження наукових засад української національної бібліографії пов'язане з іменами М. Комарова та І. Левицького. М. Комаров відкриває першу сторінку української бібліографії виданням «Покажчика

нової української літератури» (1798–1883). До свого покажчика він включив літературу переважно українською мовою, а також твори, написані українцями російською мовою або українські за тематикою. У східних та центральних регіонах України бібліографічна діяльність розвивалася в тяжких умовах через постійні урядові переслідування україномовних видань. На початок ХХ ст. з'являються перші спроби визначення поняття «українська книга» для періоду середньовіччя в працях дослідників стародруків Я. Головацького, А. Петрушевича, І. Свенцицького, які заклали основи української бібліографії стародрукованих книг [1]. Наступний етап у розвитку бібліографії української книги пов'язаний з періодом Української революції 1917–1920 рр. Урядами УНР, у період гетьманату П. Скоропадського, коли за складних політичних і економічних обставин було сформовано національну політику в галузі бібліографії, створено відповідні наукові установи та визначено основні напрями розвитку системи НБ в Україні. Україна вперше розпочала створення державної бібліографії, предметом вивчення якої стала саме україномовна книга незалежно від місця її видання та вся друкowana продукція на території України. Саме функціонування Книжкової палати надало реального змісту «Закону про обов'язковий примірник», завдяки чому було покладено початок формуванню фонду «Україніки». Книжкова палата поставила завдання державної ваги – складання УБР. З організацією в Києві Української академії наук, і особливо у 20-ті роки, лідерство в розробці проблеми українознавства перейшло від НТШ (Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка) до ВУАН (Всеукраїнської академії наук).

У 20-х роках над репертуаром україномовної книги плідно працювали науковці Українського науково-дослідного інституту книгознавства під керівництвом Ю. Меженка. Серед видань «Труди УНІК» найґрунтовнішими можна назвати: «Українська книга XVI–XVII–XVIII ст.»; В. В Шпілевич «Бібліографія української літератури та літературознавства за 1928 рік», В. А. Ігнатенко «Бібліографія української преси 1816–1919». Власне, у 20-ті роки й були закладені підвалини понять «україніка», «українська книга», «національна бібліографія». Питання національної книги періоду нової та новітньої історії і бібліографічного репертуару розроблялися відомими бібліографами – Ю. Меженком, Ф. Максименком, С. Постернаком, М. Сагардою, С. Рубінштейном, М. Ясинським, М. Гуменюком; а методологічні аспекти репертуару української книги XVI–XVIII ст. – С. Масловим. Отже, дискусії стосовно поняття «українська книга» зародилися в середині 20-х років, які були бурхливим періодом національного відродження в історії України. Багаторазова історія спроб скласти повний реєстр книжкових багатств України протягом ХХ ст. так і не

була реалізована. Цю роботу не вдалося втілити в життя ні Науковому товариству ім. Т. Г. Шевченка у Львові, яке ще в 1909 р. утворило у своєму складі Бібліографічну комісію для розробки повної бібліографії українського друку; ні у 20–30-ті роки, коли за цю справу взялася визначна плеяда вищезгаданих фахівців.

Наступна спроба відновлення роботи зі створення бібліографічного репертуару української книги (у хронологічних межах з 1798 до 1914 рр.) була зроблена в другій половині 40-х років і пов'язана з ім'ям тодішнього директора ЦНБ АН УРСР Ю. Меженка. Було вирішено сформувати робочу картотеку на основі бібліографічних джерел. До бібліографії ввійшли книги українською мовою, видані на території Російської імперії, у тому числі на тих польських землях, що належали їй. Ю. Меженко стверджував, що розгляд української бібліографії з 1798 р. є умовним, що слід готуватися до заглиблення далі в XVIII ст., а значить і в XVI. За його ініціативи на спеціальній нараді у ВБУ були обговорені теоретичні та науково-практичні питання репертуару української книги, але все це було призупинено у зв'язку з ідеологічними заборонами працювати над національною тематикою. Результатом праці ентузіастів-бібліографів того часу є робоча картотека Української книги 1798–1914 рр.

У 80-х роках XX ст. в Україні було відновлено системну роботу над Українським бібліографічним репертуаром (УБР). Очолила її Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) [9], яка в 1989 р. виступила з пропозицією про відновлення роботи над репертуаром національного друку України. Ця тема увійшла складовою частиною державної комплексної програми «Книжкова спадщина України: створення бібліографічного реєстру та системи зберігання і загальнодоступності», затвердженої Комітетом з науково-технічного прогресу при Кабінеті Міністрів України (1992 р.). Головна мета цього проекту – побудова на основі єдиних теоретико-методологічних та організаційних принципів цілісної системи посібників ретроспективної національної бібліографії, що забезпечувала б потреби суспільства в бібліографічній інформації про весь документальний масив, створений у процесі історичного розвитку української нації, усіх галузей науки, культури, мистецтва тощо. Тоді ж національна ретроспективна бібліографія стала пріоритетним напрямом діяльності НБУВ.

З початку 90-х років XX ст. розпочався новий етап у розробці проблем НБ України. У дослідженні НБ виокремлюється комплекс загальнотеоретичних проблем, пов'язаних з визначенням типології об'єктів бібліографічного обліку, дослідженням проблем створення ретроспективної НБ України.

Теоретико-методологічні основи розвитку НБ відображені в працях бібліографознавців – І. Вовченко, П. Голобуцького, Л. Гольденберга,

М. Гуменюка, Я. Дашкевича, Р. Жданової, В. Загуменної, В. Лутовинової, В. Омельчука, В. Патоки й ін. та бібліотекознавців – В. Ільганасвої, Т. Ківшар, О. Онищенко, М. Слободяника. Відповідний внесок у розкриття історії розвитку української бібліографії зробили М. Герашенко, Н. Королевич, В. Ляхоцький, Н. Стрішенець.

Питання про загальну концепцію україніки було порушене на I конгресі Міжнародної асоціації україністів (Київ, 1990 р.). Археологічна комісія, а згодом і Інститут української археографії (нині Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України – ІУА) взяли безпосередню участь у напрацюванні концепції архівної і рукописної україніки. Проект був доопрацьований редколегією (В. Ульяновський (ІУА), Л. Дубровіна (ЦНБ), К. Новохатський (Головархів України), обговорений і затверджений на спільному засіданні дирекції ІУА та Інституту сходознавства НАН України. Учасники конгресу відмовилися від вузького бібліографічного розуміння поняття «україніка» як суто зарубіжних видань про Україну. Ідеться про загальний підхід, згідно з яким враховуються документи, створені в Україні, в інших державах – про неї, а також документи, створені українцями, які безпосередньо не працювали в царині української культури або науки, але які зробили значний внесок у світову культуру [3].

Слід зазначити, що в поняття «україніка» ряд учених пропонує вкладати не тільки бібліографічну інформацію, тобто інформацію вторинного рівня, а й створення зведеного фонду копій архівних історичних матеріалів – нагромадження масивів первинної інформації і накопичення масиву вторинної. На думку В. Омельчука, україніка має концентрувати в собі масив первинної інформації (оригінали документів чи їх копій, у тому числі фонд копій матеріалів, що зберігаються за кордоном), а також масив вторинної інформації (систему картотек, каталогів, реєстрів, путівників, довідників, власне археографічну чи бібліографічну інформацію) [5].

Визначенню понять «українська книга», «україніка» та розробці методики опису наукових документів, у тому числі рукописів і стародруків, приділено увагу в роботах вітчизняних фахівців у галузі бібліографування та архівної справи Л. Дубровіної, В. Омельчука. Виходячи з потреб національної бібліографії, зрозумілим є акцент на необхідність творчого пошуку логічних конструктивних пропозицій, спрямованих на найоб'єктивніше, реалістичне визначення поняття національна книга з огляду на всі особливості історичного розвитку українського народу. Саме в разі такого підходу визначення меж національної належності української книги спирається на певну сукупність ознак, серед яких – мовна, територіальна, авторська, змістовна, хронологічна. Причому жодна з них не може бути абсолютизованою.

Сучасне узагальнене бібліографічне визначення поняття «книга» відносно друкованої продукції належить відомому досліднику української книги д-ру іст. наук професору В. Омельчуку. На його думку, книга має розглядатися в широкому розумінні бібліографічного документа будь-якої якої форми, включаючи всі види друку – як джерело інформації та об'єкт бібліографування. Тим в основу його поняття покладене сучасне розуміння книги як бібліографічного документа, який підлягає реєстраційному опису. В. Омельчук запропонував такі ознаки, що мають бути враховані при створенні ретроспективної національної бібліографії України:

- твори друку, видані українською мовою, незалежно від місця видання;
- твори друку всіма мовами, видані на території сучасної України;
- твори друку про Україну й український народ, видані в усьому світі всіма мовами;
- твори друку, авторами яких є українці, українські установи, заклади, організації та об'єднання, видані в усьому світі, всіма мовами, незалежно від їх змісту [5, с. 4].

Можна стверджувати, що нині в Україні відбувається процес становлення національної бібліографії, який опирається на нові технології, що передбачають повну автоматизацію бібліографічних процесів. У зв'язку з цим виникає цілий ряд питань, пов'язаних зі створенням та функціонуванням у суспільстві бібліографічної інформації на цілком новому рівні. На сьогодні є результати діяльності окремих бібліотечно-бібліографічних центрів України зі створення українського бібліографічного репертуару, але, на жаль, Державної програми створення національної бібліографії України досі немає. Серед таких центрів значне місце належить Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) – комплексному науково-інформаційному, науково-дослідному та культурологічному центру, який вирішує завдання розробки проблем бібліотекознавства, бібліографознавства, архівознавства та книгознавства, національної бібліографії та біографістики, впровадження сучасних технологій інформаційно-аналітичного забезпечення вітчизняної науки й управлінських структур, проводить наукові дослідження, спрямовані на вдосконалення процесів формування й використання інформаційних ресурсів, інформатизацію бібліотек [4]. Як вважає генеральний директор НБУВ академік О. Онищенко, «бібліотека покликана зберігати, поповнювати та активно включати в наукові дослідження та соціокультурну сферу духовну спадщину людства, формувати менталітет людини нової цивілізації, яка, стаючи людиною світу, черпає свої духовні засади з національної культури» [7, с. 23].

У 2002 р. О. Онищенко скерує колектив науковців на розробку моделі бібліотеки, що відбивала б вимоги ХХІ ст. [10]. У 1992–2002 рр.

під керівництвом та з участю академіка О. Онищенка, а також д-р іст. наук В. Омельчука було розроблено концепцію національної бібліографії України. Дослідження, спрямовані на створення української національної бібліографії, здійснювалися в НБУВ у межах тем «Українська національна бібліографія: історія, методологія, проблеми реалізації» (термін виконання 1993–1995 рр.) та «Україномовна книга (1798–1916): Каталог фондів НБ України імені В. І. Вернадського» (термін виконання 1996–1998 рр., наук. керівник акад. НАН України П. Тронько) [8, с. 8]. Послідовно реалізуючи проект НДР «Україномовна книга. 1798–1916», Інститут української книги НБУВ розглядав його як базу для розробки проекту зведеного каталогу україномовної книги (перший етап УБР) з подальшим визначенням кола бібліографічних джерел (другий етап), призначених для суцільного виявлення україномовної книжки.

У 2000–2001 рр. відділом національної бібліографії Інституту української книги НБУВ опрацьовано проект створення зведеного каталогу україномовної книги як фундаменту УБР, головним завданням якого є представлення цілісної системи інформації про сукупний документальний масив, створений у процесі історичного розвитку українського народу. Реалізація даної науково-дослідної роботи була можлива тільки за умови вивчення та узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду зі складання УБР, сучасних тенденцій і закономірностей світового бібліографічного процесу. У 2003 р. НБУВ видала тритомний каталог «Україномовна книга, 1798–1923». За основу взято 1798 р., коли було надруковано першу книжку українською мовою гражданським шрифтом – «Енеїду» І. П. Котляревського. Від цієї дати починається відлік друкованої книги нової доби української літератури. Показчик містить книги, збірники, альманахи, навчальні посібники, довідкові видання, передруки та відбитки українською мовою. Він є складовою частиною національного репертуару української книги. Це реальний крок на шляху розробки центральної теми УБР, підготовки зведеного каталогу україномовної книги на рівні найбільших бібліотек України.

Основним результатом роботи науковців є послідовне видання в серії «Національна бібліографія України» системи посібників УБР – п'ять випусків «Україномовної книги у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1923» – фундаментальної основи УБР, що налічують 9798 позицій.

Випуски науково-бібліографічного показника «Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1923» є не лише довідниками вторинного рівня, а й джерелом, яке дає змогу провести попередні книгознавчі дослідження щодо історії книги та культури України. На сьогодні завершено перший етап роботи над УБР – опрацювання книг українською мовою *de visu*, які

зберігаються у власних фондах, та розпочато другий етап – добір матеріалів шляхом суцільного перегляду визначеного кола бібліографічних джерел на предмет виявлення книг, відсутніх у каталозі «Україномовна книга у фондах НБУВ. 1798–1923», для подальшого введення в базу даних. Проект створення системи бібліографічних посібників УБР реалізується на власній організаційній, технологічній базі в співпраці з Національною парламентською бібліотекою України, Львівською науковою бібліотекою ім. В. Стефаника НАН України та ін.

У 2006 р. у рамках Міжнародної наукової конференції «Роль бібліотек у формуванні єдиного науково-інформаційного простору України» відбулося засідання круглого столу «Проблеми створення реєстру національної бібліографії України». Провідними фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та ряду інших великих бібліотек України було розглянуто комплекс проблем, пов'язаних зі створенням реєстру національної бібліографії, формуванням системи ретроспективної національної бібліографії України як частини всесвітньої системи обліку документів. Значна частина виступів була присвячена проблемі формування єдиного інформаційного простору України, вирішенню питань з розробки національної програми ретроспективної національної бібліографії. Наголошувалося, що невирішеними питаннями залишаються матеріально-технічне забезпечення, недостатня державна підтримка розробки національного формату представлення бібліографічних даних.

Як зауважив у своїй доповіді «Проблеми створення реєстру національної бібліографії України» В. Омельчук, формування системи ретроспективної національної бібліографії України як частини всесвітньої системи обліку документів дасть можливість представити в електронній формі комплекс бібліографічних даних про вітчизняні і закордонні документи, пов'язані з Україною і її народами за всі історичні періоди. Акцентувалося на тому, що існує чітко напрацьована програма: рукописна, друкована, електронна україніка; завершено роботи зі створення зведеного каталогу-репертуару україномовної книги у вигляді електронних баз даних, доступних через комп'ютерну мережу, їхню публікацію у вигляді електронних (CD-ROM) або друкованих видань; створення системи зведених каталогів, які враховують документи україніка, що зберігаються у фондах вітчизняних і зарубіжних бібліотек [6, с. 31]. Було наголошено, що процес створення Державного реєстру національної бібліографії України завдяки плідній діяльності багатьох спеціалістів та установ перебуває на етапі практичної реалізації. Однак теоретичні та методологічні проблеми цієї роботи продовжують залишатися актуальними, оскільки реєстр національної бібліографії виконує в суспільстві не лише інформаційні, а насамперед культурні функції.

Варто зауважити, що завдання вичерпної реєстрації всієї книжкової продукції країни має бути пов'язане перш за все з розумінням самотності національної культури і зі свідомим бажанням зберегти її надбання.

У 2007 р. Інститут української книги НБУВ, Інститут бібліотекознавства та відділ газетних фондів Служби інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) розпочали наукову роботу за загальною відомчою темою «Формування зведеного каталогу-репертуару україномовної книги. Створення системи каталогів спеціалізованих фондів НБУВ». Основою дослідження книги в НБУВ в історичному, методологічному та бібліографічному аспектах дедалі більше стає її повний репертуар.

Сьогодні створення національного репертуару належить до першочергових завдань української культурології. Зведені каталоги розглядаються як основна форма національного репертуару друку України. Для складання зведеного каталогу-репертуару використовувалася база даних «Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1798–1923». Зібраний у ньому бібліографічний матеріал відображає не тільки історичний, а й культурний процес розвитку суспільства і взаємозв'язки в ньому.

Програма, над реалізацією якої сьогодні працює Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, і працюватиме в перспективі, є по суті системою бібліографічних видань, баз даних національної бібліографії України. Вона складається з провідних проектів Українського бібліографічного репертуару. Як специфічні засоби бібліографічного моделювання, національні репертуари відображають розвиток народу й держави в усіх галузях суспільного життя, а також внесок даного народу в загальну скарбницю світової цивілізації. Уперше в історії України сформовано основоположну частину Українського бібліографічного репертуару – зведений каталог-репертуар книги українською мовою; створено електронну версію бази даних зведеного каталогу україномовної книги-репертуару, яка має розгалужену пошукову систему.

У контексті вищевикладеного слід зазначити, що національна бібліографія є найважливішою складовою системи інформації України, атрибутом її державності, скарбницею духовної та документальної пам'яті народу. Безперервність історії розвитку держави, народу, його культури потребує вивчення та успадкування всього періоду української книжкової культури – і рукописної, і друкованої, і електронної. Без створення національної інформаційно-бібліографічної системи неможливе включення до світового інформаційного простору, визнання України на міжнародному рівні. На сьогодні дуже важливим видається забезпечення потреб суспільства в бібліографічній інформації про на-

ціональний документний фонд, напрацьований у процесі історичного розвитку українського народу; створення системи ретроспективної національної бібліографії відповідно до національних особливостей і конкретно-історичних умов розвитку українського народу. Тому видання україномовної книги в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського – важливий напрям діяльності бібліотеки щодо збереження національної ідентичності.

Варто наголосити на тому, що розвиток сучасних комп'ютерних технологій, інформатизація держави висувають завдання створення автоматизованої системи НБ, що передбачає переведення в електронну форму вже існуючих друкованих праць НБ бібліографії; створення баз даних ретроспективної НБ за періоди, які не забезпечені поки ще інформаційними ресурсами з подальшим виданням бібліографічних покажчиків як в електронному, так і друкованому вигляді.

В умовах інформатизації, коли актуальною є проблема формування єдиного інформаційного простору України, набуває особливого значення розробка національної програми ретроспективної національної бібліографії. Її реалізація дасть можливість представити в електронній формі (а також публікацію у вигляді електронних (CD-ROM) або друкованих видань) комплекс бібліографічних даних про вітчизняні й закордонні документи, пов'язані з Україною, за всі історичні періоди. Вона сприятиме розвитку одного з найсуттєвіших елементів інформаційної інфраструктури Української держави.

Список використаних джерел

1. *Дей О. І.* Шляхи розвитку української книги / О. І. Дей // Українська книга. – К., 1965. – С. 47.
2. *Дзюбич С.* Формування репертуару україномовної книги у відділі національної бібліографії НБУВ / Світлана Дзюбич // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – Вип. 14. – С. 643–649.
3. *Дубровіна Л. А.* Формування попереднього інформаційного масиву джерел до Державного реєстру української рукописної книги / Л. А. Дубровіна // Наукова бібліотека в сучасному соціокультурному контексті: тез. доп. Міжнар. наук. конф. 12–15 жовт. 1993 р., м. Київ. – К., 1993. – Ч. 2. – С. 85–86.
4. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України / Постанова ВР № 33/95-ВР від 27.01.1995 р. // Відом. Верховної Ради України. – 1995. – № 7. – ст. 45; Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» : Закон України / Постанова ВР № 1388-VI від 21.05.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.ua/news/4308>. – Назва з екрана.

5. *Омельчук О.* Національна бібліографія України: тенденції розвитку, проблеми розробки / О. Омельчук // Бібл. вісн. – 1995. – № 5. – С. 1–13.

6. *Омельчук В.* Проблеми створення реєстру національної бібліографії України / В. Омельчук, Л. Новосолова // Бібл. вісн. – 2006. – № 6. – С. 31–33.

7. *Онищенко О.* Українські бібліотеки у 90-х роках ХХ ст.: основні тенденції розвитку та напрями діяльності / О. Онищенко // Бібл. вісн. – 2009. – № 3. – С. 1–23.

8. *Онищенко О. С.* Наукова діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1993–1998) / О. С. Онищенко, В. Г. Попроцька // Бібл. вісн. – 1998. – № 3. – С. 6–13.

9. Про надання Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського статусу національної : Указ Президента України № 244/96 від 05.04.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>. – Назва з екрана.

10. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – ХХІ»: розпорядження Кабінету Міністрів України № 1579-р від 23.12.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1579-2009-%F0>. – Назва з екрана.